

AJ LANDSKAP

Stockholms
stad

Riksdalertorget | 2021-12-22
Program för upprustning

Innehållsförteckning

INLEDNING.....3

BEFINTLIG SITUATION.....4

BAKGRUND.....5

INVENTERING.....7

ANALYS.....8

DIALOG.....9

FÖRSLAG.....10

REFERENSBILDER.....14

Inledning

Riksdalertorget är ett 1950-talstorg beläget på Hägerstensåsen i södra Stockholm. Torget genomgick en upprustning under tidigt 1990-tal och är nu åter i behov av att rustas upp.

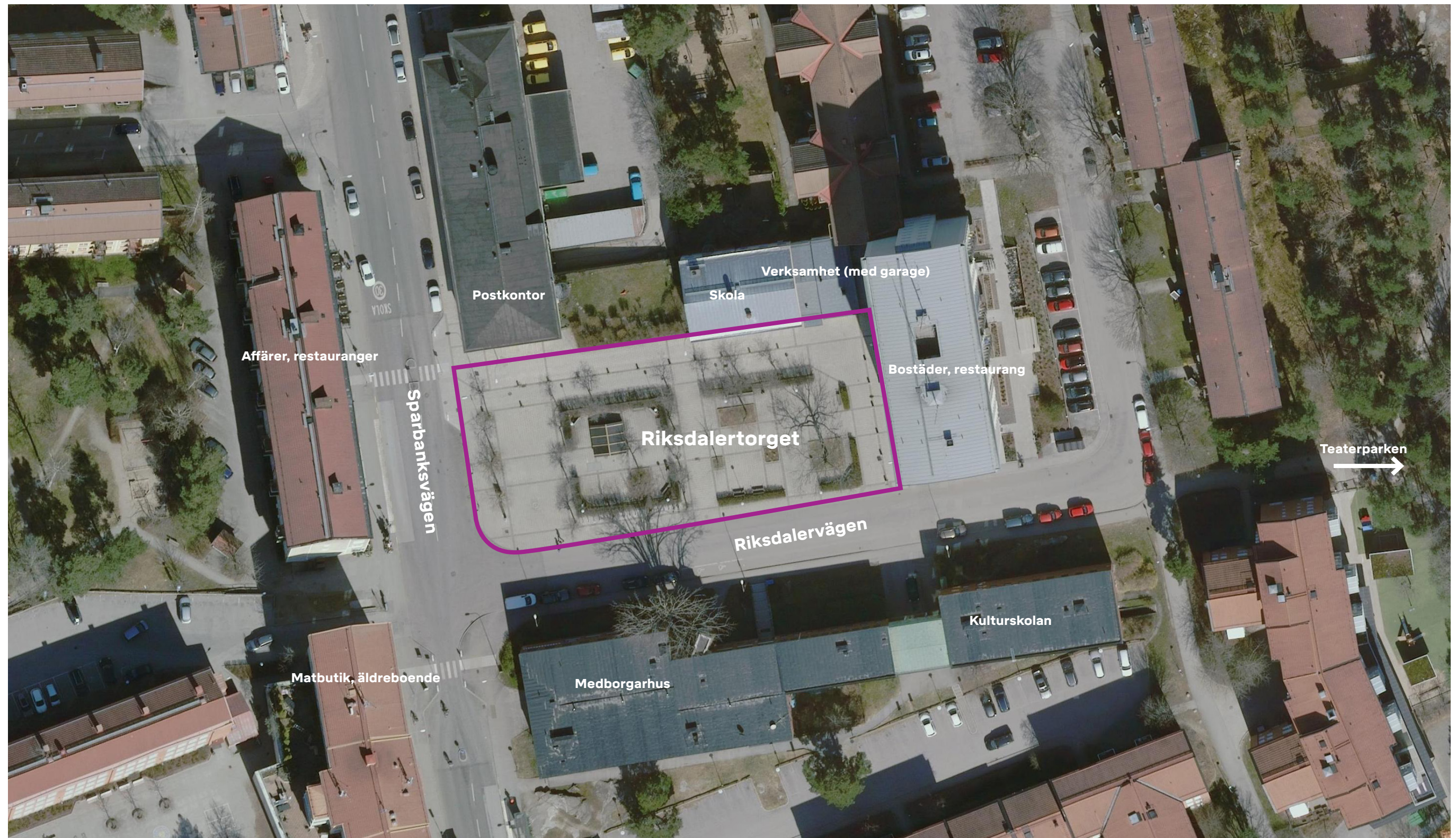
Detta program är framtaget av AJ Landskap på uppdrag av och i samarbete med trafikkontoret genom Anna Johansson. I programmet presenteras förslag för upprustning med fokus på klimatåtgärder och sociala aktiviteter.

Riksdalertorget har under sommaren och vintern 2021 varit en del av trafikkontorets projekt Levande Stockholm, där torget möblerats upp som både sommartorg och vintertorg. AJ Landskap har också i samarbete med trafikkontoret, Beteendelabbet och konstnären Gunilla Bandolin genomfört ett forskningsprojekt genom ArkDes, med tillhörande installation som uppfördes på Riksdalertorget under hösten 2021. Genom dessa tidigare projekt har t.ex. arbetet med dialog genomförts.

Programmet har fokus på förslaget för den framtida upprustningen och berör endast kortfattat bakgrund, historik och analys.

Befintlig situation

Bakgrund

Vy över Riksdalertorget, sett från Sparbanksvägen.

Den östra delen av Riksdalertorget gränsar mot det nio våningar höga bostadshuset som i folkmun kallas Kofferten. Torget är till största del hårdgjort med betongplattor och friser i smågatsten.

Riksdalertorget består till stor del av öppna hårdgjorda ytor och häckar delar upp torget i två huvudsakliga rum. Fontänen syns i förgrunden.

Den östra delen sett från andra hållet. I bakgrunden syns den övertäckta fontänen och Sparbanksvägen.

Riksdalertorget ligger centralt i stadsdelen Hägerstensåsen längs huvudgatan Sparbanksvägen och uppfördes i början av 1950-talet, några år efter att den största delen av centrumbebyggelsen stod klar. Torget omgärdas av ett antal hus, bland annat Posthuset ritat av Lars-Erik Lallerstedt, det nio våningar höga bostadshuset Kofferten och Medborgarhuset som idag huserar bland annat Kulturskolan.

Torget har en öppen och plan karaktär, med en beläggning av betongplattor och smågatsten i rutmönster. Låga häckar och små träd ramar in torget i två huvudsakliga rumsbildningar. I rummet närmast Sparbanksvägen står en fontän som i originalskick hade en beklädnad av mosaik men sedan 2015 är gjuten i rosa terrazzo.

Idag har Hägerstensåsen ca 7500 invånare och torget har i stort sett samma karaktär sedan det byggdes, trots att det genomgått en upprustning under 1990-talet.

I anslutning till Riksdalertorget ligger ett naturområde som just nu är under uppbyggnad till att bli en stadsdelspark kallad Teaterparken. Teaterparken har anlagda parkdelar men består till stor del av naturmark. Runt Riksdalertorget finns också tidigare nämnda Medborgarhuset, Kulturskolan, Kunskapsskolan och Posthuset. På andra sidan Sparbanksvägen finns ett antal butiksverksamheter, bland annat en ICA-butik och ett äldreboende. I närheten ligger också Hägerstensåsens skola med barn från F-6.

Juni 1950, Riksdalertorget innan torgbebyggelse. Foto: Stockholms stadsmuseum

1955. Bad i fontänen på Riksdalertorget. Foto Ola Ehn, Stockholms stadsmuseum

1957. Hågerstens nya medborgarhus invigs. Foto: Stockholms stadsmuseum

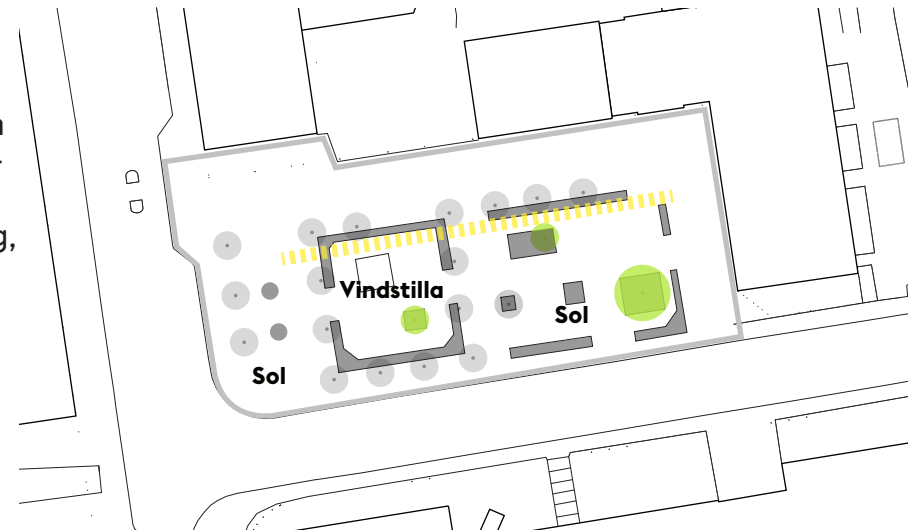
1950-tal. Riksdalertorget och 9-våningshuset som i folkmun kallas för "kofferten". Foto: Stockholms stadsmuseum

Inventering

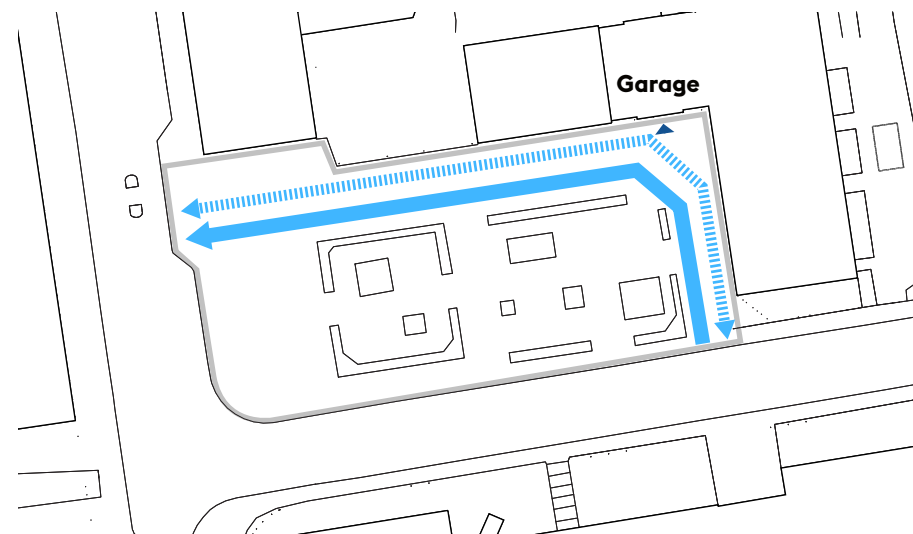
Sociotopvärden

Torget används på flera olika sätt idag och har flera sociotopvärden. Platsen används bland annat för hundrastning, sitta i solen och vattenlek i fontänen. Det finns stor potential att öka värdena ytterligare.

Vegetation och lokalklimat

Ej bevarandevärd träd (ljusgrå), bevarandevärd träd (grön), solläge (streckad gul linje). Vegetationen har stor betydelse för lokalklimatet. Torget ligger solutsatt och torrt uppe på en ås. Befintliga träd är i dåligt skick.

Transport-/avlämningstrafik

Körriktning och köryta (hel-dragen linje) och gångyta intill fasad (streckad linje). Torget har transport-/avlämningstrafik. Fordon använder annan köryta än skyltar och pollare anvisar.

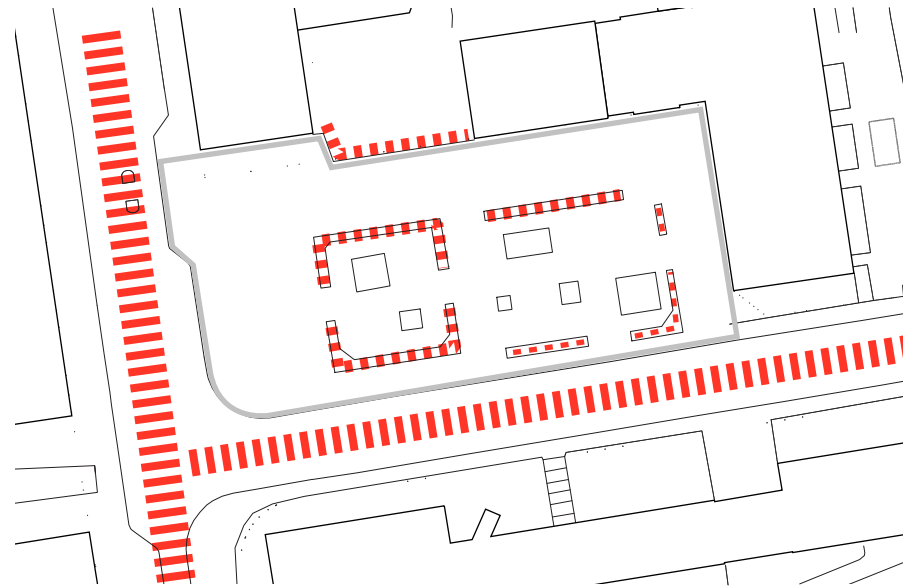
Utrustning

Utrustningen består av ett basstortiment av en slags parksoffa, papperskorgar och basbelysning. God tillgänglighet men ensidigt.

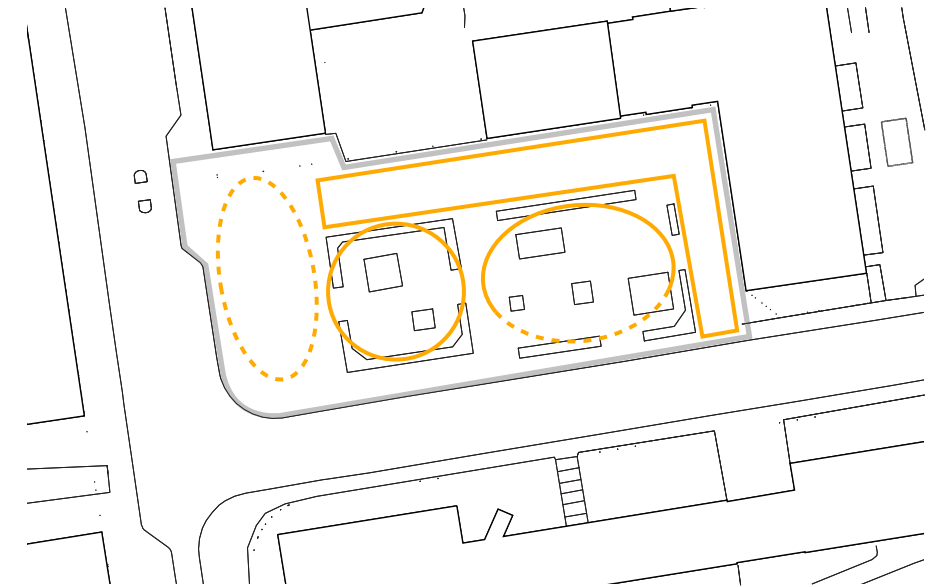
Analys

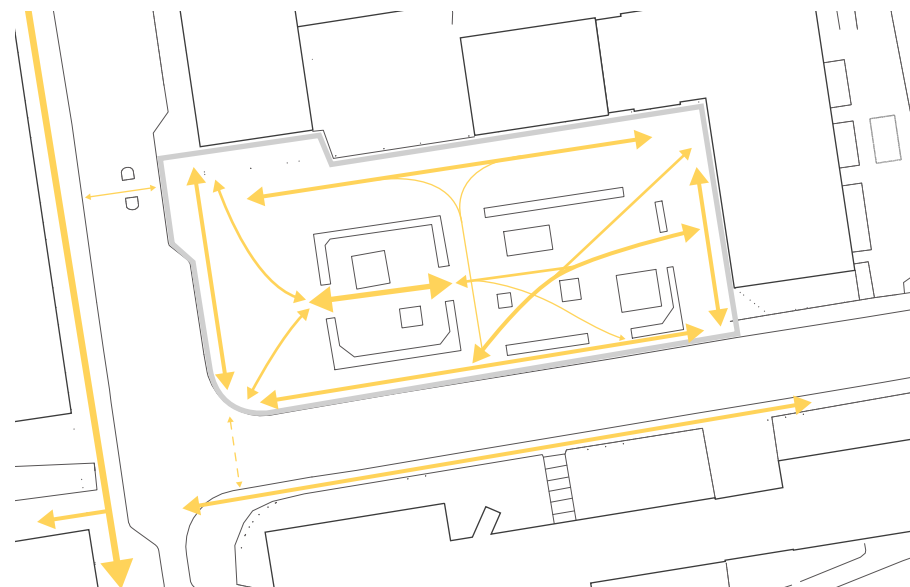
Målpunkter (stjärna), entréer (pil) och aktiva bottenvåningar (streckad linje). Utvalda verksamhets- och bostadsentréer som har en koppling till torget är markerade i kartan

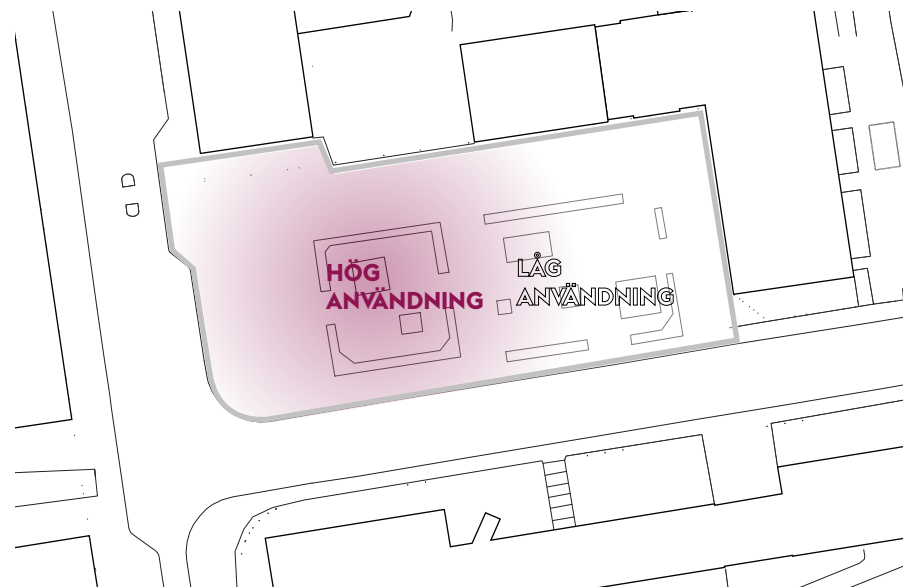
Barriärer som begränsar möjlighet till rörelse

Tydlig rumslighet (heldragen linje) och otydlig rumslighet (streckad linje)

Stråk för gående

Grad av användning

Dialog

Under ett halvårs tid har det stått en "frågelåda" på Riksdalstorget där medborgarna fick möjlighet att svara på en enkät om torget.

I juni 2021 ställdes det ut en "frågelåda" på Riksdalstorget. Frågelådan fungerade dels som ett forum för att informera om planerna för torget, men den främsta funktionen var att samla in medborgarnas tankar och åsikter om Riksdalstorget via enkäter. I frågelådan lades enkäter med frågor som bland annat rörde torgets nuvarande användning och funktioner samt framtida potential. Medborgarna kunde sedan skriva ner sina svar och lägga enkäten i brevinkastet på lådan. Frågelådan tömdes kontinuerligt och svaren sammanställdes därefter. Till höger visas en illustration där samtliga svar sammanställdes, ca 130 st. De

Den årliga loppisen som anordnas på Riksdalstorget är en mycket populär aktivitet.

svar som är understruken i bilden nämndes ett flertal gånger.

Sammanfattningsvis efterfrågades mer:

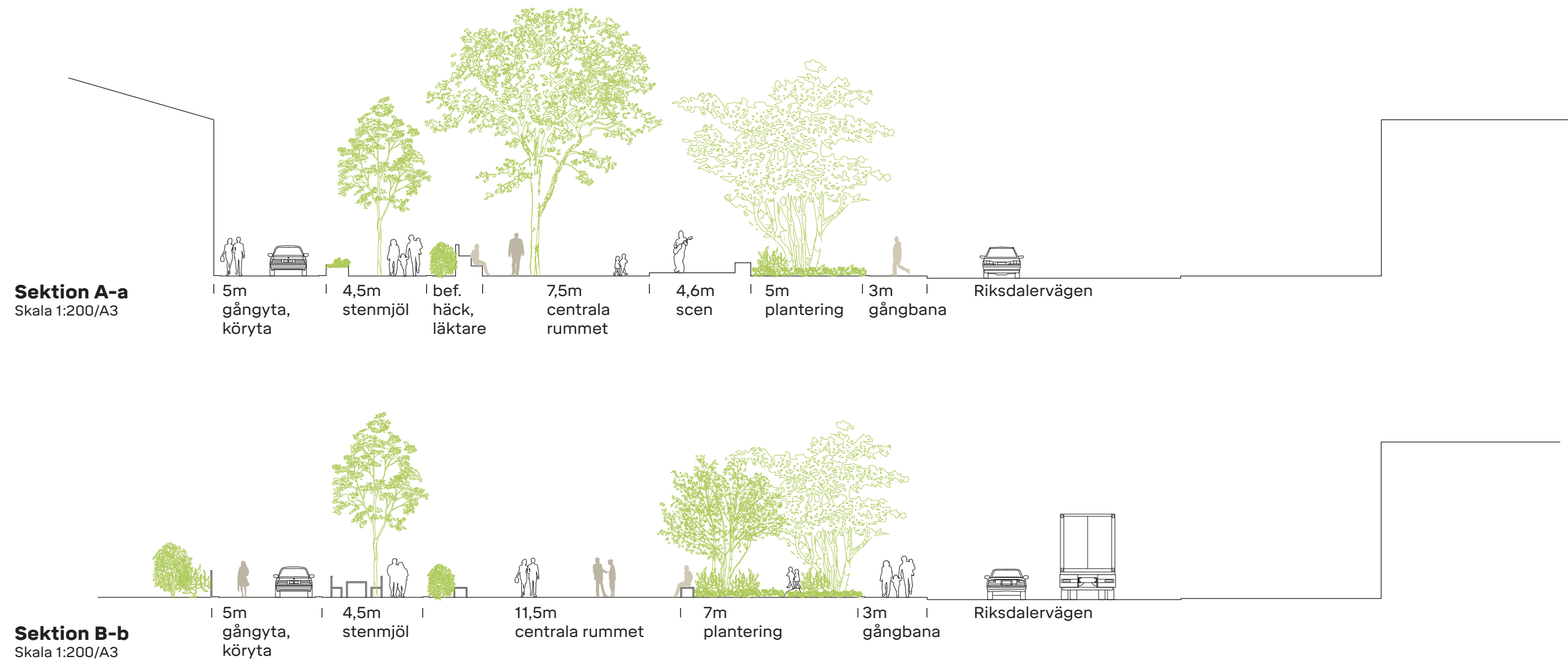
- aktivitet och folkliv
- café och försäljning
- bevarande av fontänen
- fler sittplatser
- attraktiv mötesplats
- grönska och blommor

Bilden visar en sammanställning av de inkomna svaren från enkäterna i frågelådan. Frågorna som ställdes är kopplade både till ArkDes-projektet som beskrevs kort i inledningen samt till arbetet med torgets framtida utformning.

Förslag

Principer

- Ett sammanhängande torgrum
- Bibehålla öppna ytor för aktivitet
- Minskade körytor
- Säkra framtida grönska genom mer varierad vegetation
- Överblickbarhet över hela torget
- Sociala platser
- Ökad biologisk mångfald

Förslaget

Förslagets huvudtanke är att skapa ett långsträckt öppet torgrum inramat av grönska med en trädrad och häckar mot norr samt mer uppluckrad och varierad vegetation längs Riksdalervägen i söder. Torget blir Hägerstensåsens självklara mötesplats där man både kan vara skyddad och omgiven av vegetation men samtidigt i kontakt med det kringliggande stadslivet och aktiviteter som sker på torget.

De tidigare uppdelade rummen på torget kopplas samman till en helhet för en ökad överblickbarhet och samlad torgkänsla där varje del av torget kan utnyttjas. Körtyorna minskas och flyttas ut mot de yttre gränserna av torget på norra sidan, vilket ger ökad vistelseyta.

Skala 1:300/A3

Den södra vegetationsdelen på Riksdalertorget där växterna är av en lite mer vildvuxen karaktär, med inspiration från naturmarken i Teaterparken.

Skala 1:300/A3

En scen med en tillhörande liten läktare där allt från lokala kulturevenemang till picknick eller lek kan ta plats.

Torget hårdgjorda uttryck luckras upp genom att delar av ytorna med betongplattor öppnas upp och fylls med grönska i form av planteringar med träd och blommande växter. Bevarandevärda träd inkluderas i de nya planteringsytorna och får bättre livsförutsättningar.

Andra delar får en markbeläggning av stenmjöl för ett mjukare uttryck och detta ger även förutsättningar för aktivitet, som t.ex. boule och lek. Ytan infiltrerar vatten och ger träden bättre förutsättningar. I övrigt sparas befintlig beläggning.

Fler sociala platser skapas i form av sittplatser i varierade former och rekreativa värden som grönska och blomprakt läggs till. Befintliga delar som är viktiga att bevara är plana ytor för aktiviteter, som t.ex. loppisar,

lek och cykling, evenemang och eventuell mobil försäljningsverksamhet.

Det är även viktigt att bevara fontänens dignitet på torget samt delar av häckarna för att bibehålla en igenkänning av platsen samt de värden som de ger idag.

Rumslighet

Ambitionen med förslaget är att utnyttja torgets sydvästvända läge genom att släppa in sol samt förstärka och bygga vidare på dess befintliga kvaliteter i form av vegetation och markbehandling. Den nya dispositionen av ytorna på torget ger känslan av ett mer sammanhängande torgrum med god överblickbarhet.

Skala 1:300/A3

Den norra trädraden är placerad i en stenmjölasyta som bidrar till en lugnare karaktär och möjliggör för vila, sittplatser och aktiviteter.

Torget centrala del fungerar som en större sammanhängande yta vilken kan möjliggöra torghandel och andra aktiviteter. Detta rum får två centrala samlingsplatser att förhålla sig till, i form av fontänen och scenen.

I norr är torgytan utökad i och med att körbanan är förskjuten vilket har vidgat utrymmet för gående torgbesökare och skapat mer plats för grönska. Här bildas ett långsträckt rum under trädkronorna med stenmjöl som golv.

Vegetation & markmaterial

Under hösten 2021 gjordes en trädinventering av Arbor Konsult där det fastslogs att endast tre av de totalt 21 träderna på torget var bevarandevärda. I förslaget har vi valt att följa rekommendationerna att behålla dessa tre träd och byta ut resterande till nya friska träd av blandad karaktär. Det är av stor vikt att skapa en livskraftig grönstruktur på torget, bestående av nya stora träd och varierad växtlighet. Detta för att få ett gott lokalklimat för nuvarande och framtida vistelse på och kring torget.

Det naturnära läget samt platsens historia har gett inspiration till att föra in flerstamiga träd samt barrväxter i den mer vildvuxna delen mot söder. Öster om Riksdalertorget ansluter Teaterparken som till stor del utgörs av naturmark. Den södra vegetationsdelen på Riksdalertorget blir därför en slags förlängning av den lite mer vilda vegetationen i Teaterparken. Denna del får karaktären av stiliserad natur med flerstamiga träd med lekmöjligheter där man kan gå på upptäcktsfärd genom planteringen

på en slingrande stig och lekfullt placerade hoppstenar. Planteringarna i botten består av blommande perenner, gräs och buskar.

Andelen hårdgjord yta är i förslaget något reducerad då den norra trädraden är placerad i stenmjöl och fler planteringsytor har tillkommit längs Riksdalervägen.

En huvudtanke med trädraden och häckarna är att ge förutsättningar för sittplatser där besökaren har möjlighet att slå sig ner på en bänk i solen med grönska i ryggen. På andra sidan häcken skapas ett långsträckt rum som ramas in av häckarna och ger möjligheter till aktivitet och rörelse.

Aktiviteter

Torget har fått en scen i form av ett öppet trädäck som går att nyttja för uppträdanden, konserter och vardagsbesök. Här finns möjlighet att ha picknick eller slå sig ner på dess kant. Mitt emot scenen finns en smal läktare utformad som en lång soffa i två nivåer. Scenen kan möjliggöra utrymme för lokala engagemang, som t.ex. kulturevenemang från någon av de intilliggande verksamheterna. Det nya Riksdalertorget ska bli ett aktivt befolkat grönt torg och en naturlig samlingspunkt på Hägerstensåsen med plats för kreativa idéer och lokala initiativ.

Vidare utredning

Delar med förslaget behöver utredas vidare enligt följande lista:

- Trafiklösningen behöver ses över

Bilden visar den norra sidan av torget där det råder oklarhet kring vilken yta som är avsedd för biltrafik respektive gångtrafik.

ytterligare. Befintlig trafiklösning är otydlig och används inte så som det är tänkt. Bilarna kör på ytan som är avsedd för gående och det råder en förvirring om vilka ytor som är till för vad. Förslaget är därför att planera om ytorna så att platserna överensstämmer med hur de används idag. Detta får en del följder som behöver utredas - t.ex. hamnar ett övergångsställe nära den nya tilltänkta utfarten på Sparbanksvägen.

- Befintliga träd som sparas står idag i en något upphöjd plantering (ca 10 cm). I förslaget föreslås två träd ingå i planteringar som sänks till marknivå och ett träd föreslås i hårdgjord yta i marknivå. Förutsättningarna för hur träden och dess eventuellt ytliga rötter klarar denna förändring behöver utredas.
- Skicket på de befintliga häckarna på

torget är inte fastställt. Detta behöver utredas för att få reda på om de kan behållas i befintligt skick eller om de behöver ersättas med nya.

- En inmätning behöver göras för att bl.a. kunna utreda möjligheterna till att leda dagvatten till växtbäddarna och se till att växtligheten får tillräckligt med vatten.
- Möjligheterna för drift och underhåll av stenmjölsytorna behöver utredas och säkerställas.
- Utred förutsättningarna för ny och energieffektiv basbelysning på torget samt effektbelysning av fontänen, scenen och större träd. Förutsättningar för tillgång till el i anslutning till scenen och julgränen.
- Lägen för ledningar har utretts översiktligt i detta program, bl.a. finns fjärrvärme

Några av träden på torget står planterade i en upphöjd plantering. Det behöver utredas om de kan planteras om till en plantering i marknivå.

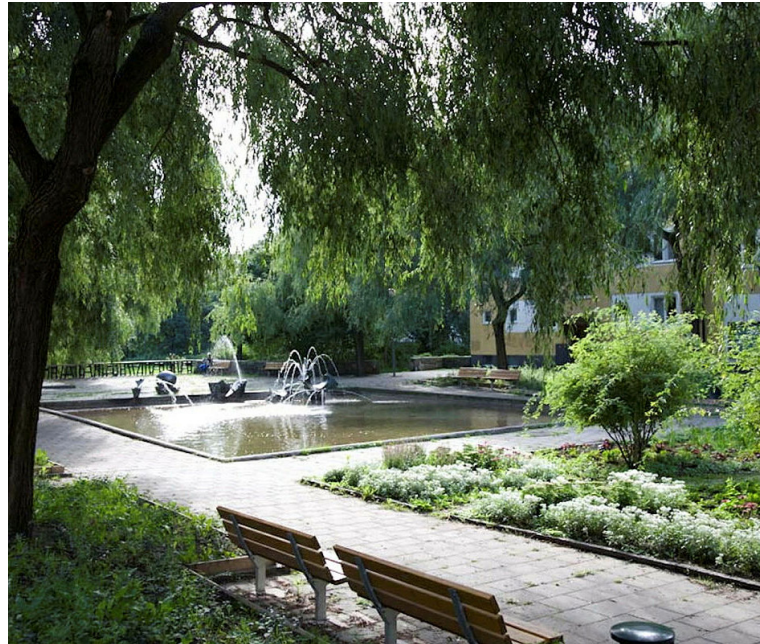

Den befintliga belysningen på torget består av ett antal stolpar med 50-tals-armatur. Kanterna av torget belyses även med trafikbelysning på höga stolpar.

och andra ledningar i torgytan. Ledningarna påverkar t.ex. placeringen av träd. Placeringen av träden i programförslaget är anpassat efter fjärrvärmen, men ledningarna behöver utredas mer ingående för att säkerställa att det inte sker någon krock.

- En noggrann inventering av markmaterial och överbyggnader behöver göras. Detta för att kunna få reda på förutsättningarna för bl.a. växtbäddar.

Referensbilder

Skälderviksplan i Årstaberg inspirerar med öppna torgor inramade av trädrader. Stora planteringsrutor bryter upp den hårdgjorda markbeläggningen.

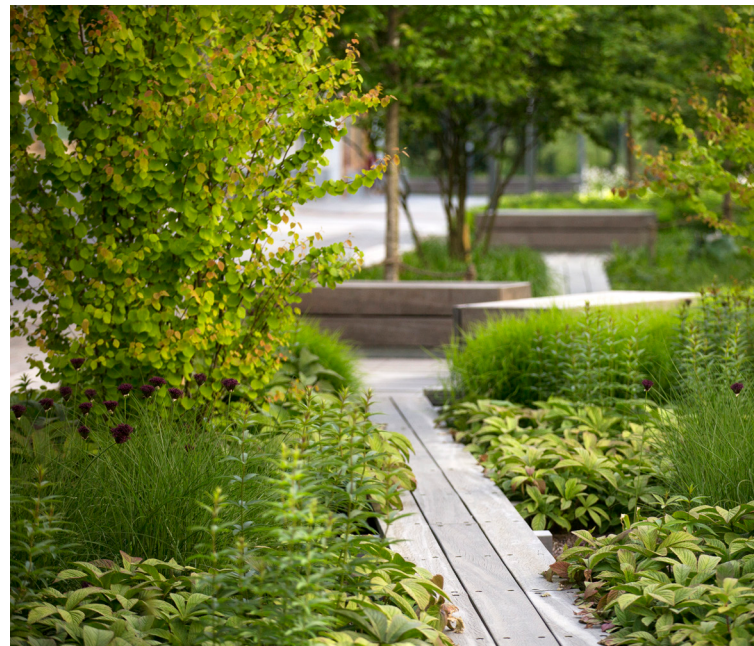
Kärrtorps torg visar gott exempel på hur ett 1950-talstorg kan rustas med en mix av originaldetaljer och nya inslag i form av moderna möbler.

Torg i Bad Salzungen, Tyskland, får ett mjukare uttryck när ytor i den hårdgjorda markbeläggningen bryts upp med stenmjölsytor med planteringar och sittplatser. Stenmjölsytorna hjälper även till att markera en viss rumslighet utan att torget för den delen känns slutet och trångt.

Trädplantering i stenmjöl ger en lugn och mjuk karaktär samt möjliggör för aktiviteter som lek och boule. Stenmjölet kan också, i förhållande till betongplattor, bidra till att omhänderta dagvatten samt ge en minskad värmeö-effekt.

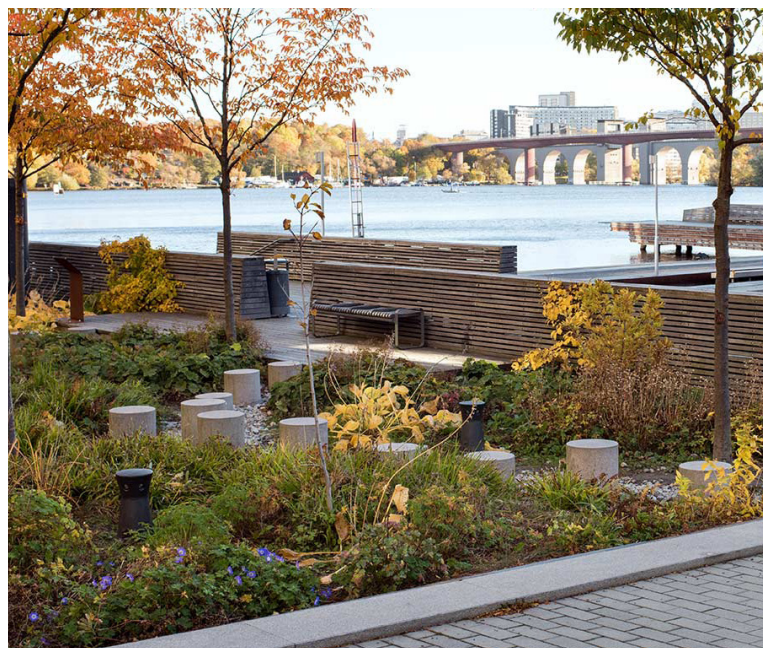

Jaktgatan, Stockholm. Flerstammiga träd i planteringarna ger en vild karaktär och kan, på Riksdalertorget, kopplas till naturmarksvegetationen i angränsande Teaterparken.

Uppbrutna planteringar med möjliga passager ger lek- och rekreationsvärden.

OBS! Bilder är lånade och får inte spridas vidare - avser endast visas som internt arbetsmaterial

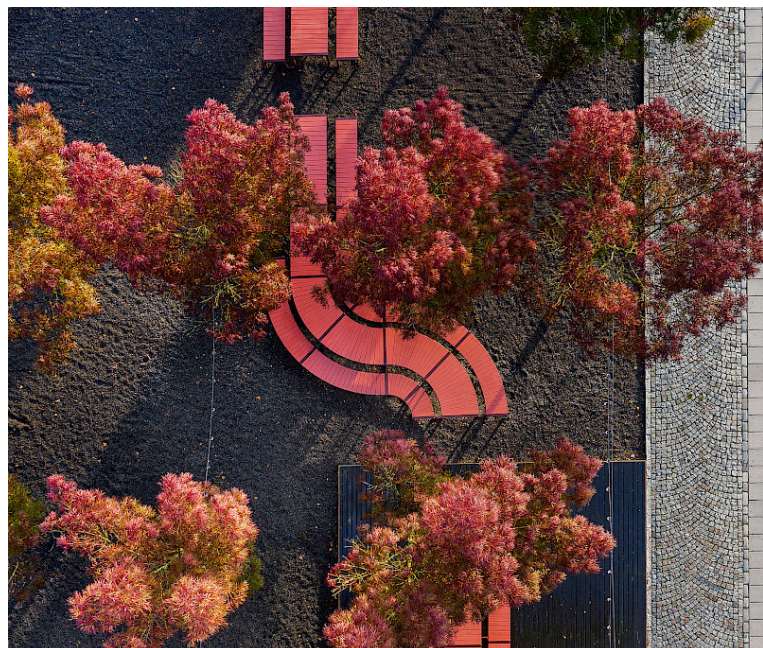
Hoppstenar i växtyta utökar vistelseytan på torget då det möjliggör aktivitet i en annars stängd yta.

En låg och lättanvänd scen i trä, med tillhörande läktare/sittplatser, kan bidra till mer aktivitet och liv på torget. Scenen kan användas både för vardagligt bruk och under anordnade evenemang.

Olika typer av sittmöjligheter bidrar till möjligheter för fler sociala sammanhang samt rekreation och vila.

Sittplatser med bord ger förutsättningar för socialt liv på torget. Bord placerade delvis i trädskugga tillgängliggör användandet för fler målgrupper.

Blommande växter i planteringsytorna skapar värden för insekter.

Växter som skapar vertikalitet på det horisontella utsträckta torget.

AJ LANDSKAP

**Stockholms
stad**